

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่:

กรณีศึกษาแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี Farmers' Opinion towards the Promotion of Collaborative Farming: A Case Study of Rambutan Collaborative Farm in Phoem Phun Sap Sub-district, Ban Na San District, Surat Thani Province

โสภิตา สุพรรณดิษฐ์¹ คณิรัตน์ คำมณี¹ จิรัฏฐินาภ ถังเงิน¹ และพันธ์จิตต์ สีเหนียง¹
Sopita Supandit¹, Kanungrat Kummanee¹, Jirattinart Thungngern¹ and Panchit Seeniang¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน 2) การผลิตและการตลาดเงาะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน 3) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน และ 4) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน ใช้แบบสัมภาษณ์ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 36 คน ที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ผลเพิ่มพูนทรัพย์ โดยวิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.22 ปี จำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนเฉลี่ย 8.53 ไร่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาการผลิตและการตลาดเงาะของเกษตรกรในทุกประเด็น คือ การปรับปรุงบำรุงดิน การให้น้ำและการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและตัดแต่งผล การรับรองมาตรฐาน และราคาการจำหน่าย สำหรับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็นหลัก คือ ด้านการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 3.91) รองลงมา คือ ด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.89) และด้านวัตถุประสงค์ของระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ ส่วนปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดจากการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน คือ ปัญหาการเข้าทำลายของแมลงศัตรูพืช

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของเกษตรกร การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ แปลงใหญ่เงาะโรงเรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this study were to determine 1) basic background of farmers who participated in rambutan collaborative farming, 2) rambutan production and marketing of farmers who participated in rambutan collaborative farms, 3) farmers' opinions about the extension of rambutan collaborative farming and 4) recommendations for the development of collaborative farming of rambutan. Scripted interviews were used to collect data from a sample of 36 farmers who are members of Phoem Phun Sap community enterprise group by purposive sampling technique. Descriptive statistics such as frequency, percentage mean and standard deviation were used to analyze the data. The study found that the average age of farmers was around 55 years old. The average land size of farmers who participated in rambutan collaborative farm was around 8 rai. Most of farmers have been educated in all aspects of production and marketing, including soil improvement, watering and maintenance, harvesting and trimming, certification, and selling price. It was found that the farmers had a high level of agreement on all 3 issues, namely the implementation of large-scale agricultural collaborative farming (mean 3.91), followed by methods, extension of collaborative agriculture (mean 3.89) and development of the large-field collaborative agricultural system (mean 3.78), respectively. Farmers most frequently-encountered problem from large-scale rambutan farming is pest infestation.

Keywords: farmers' opinion, collaborative farming extension, rambutan collaborative farm, Surat Thani province

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน อ. กำแพงแสน จ. นครปฐม 73140

¹ Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom 73140

*Corresponding author, Email: agrkrk@ku.ac.th

คำนำ

ภาคการเกษตร (ซึ่งรวมถึงปศุสัตว์ การประมง และเพาะปลูก) เป็นเสมือนกระดูกสันหลังของชาติ ที่ต้องสร้างให้เข้มแข็ง และจะเป็นหลักในการผลักดันการฟื้นฟูและเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทยแบบยั่งยืนและไม่กระจุกตัว (เฉพาะที่ศูนย์กลาง) และภาคเกษตรเข้มแข็งจะสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชนบทและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งมองว่าเป็นปัญหาโครงการสังคมไทย ในปัจจุบัน ภาคการเกษตรของไทยแม้มีสัดส่วนมูลค่าเพียงร้อยละ 8.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ที่ถือเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ) และมีแนวโน้มลดลง แต่การทำเกษตรกรรมเป็นบ่อน้ำเลี้ยงชีวิตของเกษตรกรกว่า 16.7 ล้านคน หรือประมาณ 25.9% ของประชากรทั้งประเทศ (อาจารย์ ถาวรมาศ, 2559)

แม้ว่าภาคการเกษตรของไทยมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้กับประเทศและส่งออกไปยังทั่วโลกมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นแหล่งจ้างงานและรองรับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาโดยตลอด ทำให้คนไทยยังคงมีความมั่นคงด้านอาหารและมีรายได้เข้าสู่ประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม ภาคการเกษตรของไทยยังคงประสบกับปัญหามากมาย เช่น ราคาผลผลิตที่ขาดเสถียรภาพ การใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาหนี้สินครัวเรือนเกษตรกรที่ยังอยู่ระดับสูง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560)

จากสภาพปัญหาเหล่านี้ แนวคิด “เกษตรแปลงใหญ่” จึงเกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายนำเกษตรรายย่อยมารวมกันให้เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ โดยยังคงสิทธิในพื้นที่ของตนเอง มีการบริหารจัดการผลิต การตลาด ตลอดจนการนำวิธีการและเทคโนโลยี เพื่อช่วยลดต้นทุน มาใช้ในพื้นที่ร่วมกัน ในปัจจุบันระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างมาก โดยเฉพาะการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต (หนังสือพิมพ์อาชีพ.นิวส์, 2563) แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา (2559) ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตร (2560) และ กมลรัตน์ ธิระพงษ์ (2560) พบว่า ผลการดำเนินการนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ยังพบปัญหาหรืออุปสรรคหลายประการ ได้แก่ ปัญหาในการเข้าร่วมโครงการ เช่น ปัญหาการขาดความเข้าใจในโครงการ เงื่อนไข ขั้นตอนการเข้าร่วม ปัญหาการขาดความเหมาะสมของพื้นที่ พืช หรือสัตว์ ปัญหาผลประโยชน์ที่ได้รับ ปัญหาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการส่งเสริมทางการตลาด ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ ปัญหาการดำเนินงานซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน และปัญหาจากตัวเกษตรกรเอง เช่น ปัญหาเกษตรกรสูงอายุ ปัญหาการมีภาระหนี้สิน เป็นต้น

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 8,174,758.61 ไร่ พื้นที่ถือครองทางการเกษตร 2,791,972 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.15 ของพื้นที่จังหวัด และมีจำนวนครัวเรือนเกษตรกร 128,539 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด (GPP) ภาคเกษตรมีมูลค่าเพิ่มประมาณ 56,454 ล้านบาท และมีสัดส่วนในโครงสร้าง GPP ร้อยละ 29.6 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตด้านพืช ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผล (เงาะ ทุเรียน ลองกอง มังคุด) ด้านประมง ได้แก่ การประมงชายฝั่ง และเพาะเลี้ยงชายฝั่ง เช่น การเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และหอยชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะหอยนางรม ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ สุกร โคเนื้อ และสัตว์ปีก เป็นต้น สำหรับไม้ผลที่เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดหนึ่งของจังหวัด คือ เงาะ โดยเงาะโรงเรียน หรือเงาะพันธุ์โรงเรียน เป็นเงาะพันธุ์ดีที่สุดในประเทศไทยและเป็นเงาะพันธุ์ดีที่สุดในโลกเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในด้านคุณภาพ ซึ่งเป็นเงาะโรงเรียนพันธุ์แท้ที่มีเฉพาะที่สุราษฎร์ธานี (สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2561; สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2562)

จากข้อมูลของเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระบุว่า คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีมติเห็นชอบคัดเลือกพื้นที่ 5 แปลง เข้าสู่ระบบการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ประกอบด้วย พื้นที่ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ อำเภอบ้านนาสาร สินค้าเงาะโรงเรียน ขนาดพื้นที่ 3,346 ไร่ พื้นที่นิคมสหกรณ์ท่าฉาง อำเภอท่าฉาง สินค้าปาล์มน้ำมัน ขนาดพื้นที่ 26,000 ไร่ พื้นที่นิคมสหกรณ์พนม อำเภอพนม สินค้าปาล์มน้ำมัน ขนาดพื้นที่ 20,000 ไร่ พื้นที่นิคมสหกรณ์กาญจนดิษฐ์ อำเภอกาญจนดิษฐ์ สินค้าปาล์มน้ำมัน ขนาดพื้นที่ 11,000 ไร่ และเขตปฏิรูปที่ดินตำบลตันหยวน อำเภอพนม สินค้าสมุนไพร ผักปลอดจากสารพิษและข้าวไร่ ขนาดพื้นที่ 1,250 ไร่ (สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2558) สำหรับการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในพื้นที่ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ เงาะโรงเรียนบ้านนาสาร ขึ้นมาตั้งแต่ ปี 2558 โดยดำเนินการในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ผลเพิ่มพูนทรัพย์ มีสมาชิก 118 คน เนื้อที่ 1,163 ไร่ เพื่อบริหารจัดการในเรื่องของผลผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพที่ดี สามารถต่อรองด้านราคากับพ่อค้าได้ (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2561)

ทั้งนี้การศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ จะเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางการวางแผนส่งเสริมศักยภาพให้กับเกษตรกรได้ผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยีให้กับเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรทั้งในด้านการผลิตและการตลาด นอกจากนี้ ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกเงาะที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ผลเพิ่มพูนทรัพย์และเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนต้นแบบ ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 4 ต. เพิ่มพูนทรัพย์ อ. บ้านนาสาร จ. สุราษฎร์ธานี ทั้งหมด 118 คน จึงทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนร้อยละ 30 ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากเป็นจำนวนที่จัดว่ามีกระจายตัวของข้อมูลที่ดีศึกษาปกติและยอมรับได้ทางสถิติ (เอมอร อังสุรัตน์, 2556) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 36 ราย และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling technique) โดยเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรที่มาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการในช่วงที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ในช่วงเดือน เมษายน ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2562 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญและทดสอบเครื่องมือก่อนปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ร่วมกับการสังเกตการณ์ภาคสนามและสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องในการวิจัย สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน หมู่ที่ 4 ต. เพิ่มพูนทรัพย์ อ. บ้านนาสาร จ. สุราษฎร์ธานี เป็นแบบประเมินค่า (rating scale) ของ Likert แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด มีคะแนนเท่ากับ 5 เห็นด้วยมาก มีคะแนนเท่ากับ 4 เห็นด้วยปานกลาง มีคะแนนเท่ากับ 3 เห็นด้วยน้อย มีคะแนนเท่ากับ 2 และเห็นด้วยน้อยที่สุด มีคะแนนเท่ากับ 1 และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายระดับความคิดเห็นของเกษตรกร ใช้เกณฑ์ดังนี้ คะแนน 4.51-5.00 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด คะแนน 3.51-4.50 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก คะแนน 2.51-3.50 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง คะแนน 1.51-2.50 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย และคะแนน 1.00-1.50 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน

เกษตรกรเป็นเพศชาย และเพศหญิง ร้อยละ 50.00 เท่ากัน มีอายุเฉลี่ย 55.22 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.47 คน ในส่วนของแรงงานจ้าง พบว่า เกษตรกรที่ถูกสัมภาษณ์เกือบครึ่งหนึ่งไม่มีการจ้างแรงงาน ร้อยละ 41.67 ส่วนที่เหลือร้อยละ 57.22 มีการจ้างแรงงานเฉลี่ย 2.14 คน จากการสังเกตการณ์ภาคสนามและสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรที่มีการจ้างแรงงานส่วนใหญ่จ้างแรงงานที่เป็นคนนอกพื้นที่ เนื่องจากในพื้นที่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยรูปแบบการจ้างที่พบเป็นแบบรายวัน ให้อัตราค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 300 บาท และจ้างแบบรายเดือน อัตราค่าจ้างเฉลี่ยเดือนละ 6,500-7,000 บาท ตามกิจกรรมที่จ้าง นอกจากนี้ บางส่วนยังมีการจ้างในรูปแบบเหมารวมกิจกรรมในการดูแลจัดการทุกอย่างภายในสวนทั้งฤดูกาลผลิตตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยวเพื่อจำหน่าย ให้อัตราค่าจ้างเฉลี่ยไร่ละ 1,000 บาท หรือแบบจ้างเหมาเป็นรายฤดูกาลผลิต (ช่วงเวลา 3-4 เดือน) ให้อัตราค่าจ้างเฉลี่ย 8,000-10,000 บาทต่อสวน สำหรับกิจกรรมที่มีการจ้าง ได้แก่ การใส่ปุ๋ย ตัดแต่งกิ่ง คัดเกรด เป็นต้น ในส่วนของการเก็บผลผลิตเกษตรกรบางรายจะไม่จ้างแรงงาน เนื่องจากในบางสวนจะมีพ่อค้าคนกลางทำการเหมาสวนและเก็บผลผลิตเอง ทำให้ประหยัดค่าต้นทุนแรงงานและประหยัดเวลาแก่เกษตรกรเจ้าของสวน

ลักษณะการถือครองที่ดิน พบว่า เป็นพื้นที่ของตนเองทั้งหมด มีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.78 ไร่ โดยเป็นจำนวนพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนเฉลี่ย 8.53 ไร่ ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนเฉลี่ย 3.81 ปี จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเพิ่มเติม พบว่า โครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนเริ่มต้นในช่วงปี พ.ศ. 2558 แต่ในปัจจุบันมีเกษตรกรบางรายที่เพิ่งเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากช่วงแรกไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควรเพราะไม่มีเวลาในการไปเข้าร่วมรับฟังข้อมูล หรือเกษตรกรบางรายที่เคยเข้าร่วมโครงการก็ตัดสินใจลาออกจากโครงการ โดยระบุสาเหตุว่าไม่มีเวลา สำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่เริ่มแรกเนื่องจากเห็นว่าโครงการนี้สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตได้จริง ส่วนข้อมูลเรื่องหนี้สิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ส่วนที่เหลือร้อยละ 33.33 มีหนี้สิน คิดเป็นจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 36,833.33 บาท ซึ่งส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อมาประกอบอาชีพ โดยเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกเงาะโรงเรียนเฉลี่ย 23.14 ปี และส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในการปลูกเงาะโรงเรียนจากการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

การผลิตและการตลาดเงาะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน

การผลิตเงาะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน ประกอบด้วย การปรับปรุงบำรุงดิน การให้น้ำ และการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและตัดแต่งผล และด้านการตลาด ประกอบด้วย การรับรองมาตรฐาน และราคา การจำหน่าย มีรายละเอียดดังนี้

การปรับปรุงบำรุงดิน พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าก่อนเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน ไม่มีการปรับปรุงบำรุงดินในการเพาะปลูก ร้อยละ 58.33 แต่ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ แล้ว เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ได้รับความรู้ถึงวิธีการปรับปรุงบำรุงดินและได้นำมาใช้ในการผลิตของตนเอง โดยจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ก่อนการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าขาดความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน แต่หลังจากได้เข้าร่วมโครงการฯ ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการที่มีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาจัดฝึกอบรมให้ความรู้และมีการจัดตั้งจุดเรียนรู้การพัฒนาที่ดิน การพัฒนาที่ดินที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยหมัก สูตรพระราชทาน การปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้โดโลไมต์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ พด.2 การผลิตสารขับไล่แมลง พด.7 และมีการสาธิตการตรวจวิเคราะห์สภาพดินรายแปลง ซึ่งช่วยในการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรอีกด้วย

การให้น้ำและการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ใช้ระบบการให้น้ำแบบสปริงเกอร์ และมีการพิจารณาการให้น้ำตามสภาพอากาศในตอนนั้น แต่งดให้น้ำในช่วงก่อนการออกดอก เมื่อต้นเงาะมีใบแก่เต็มที่ที่จะหยุดให้น้ำ โดยผ่านช่วงแล้ง 21-30 วัน เพื่อชักนำการออกดอก สำหรับการใส่ปุ๋ยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนออกดอก ระยะติดผล และระยะหลังการเก็บเกี่ยว โดยก่อนเข้าร่วมโครงการฯ พบว่า การใส่ปุ๋ยระยะก่อนออกดอก เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.33 ใส่ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 16.67 ไม่มีการใส่ปุ๋ย สำหรับการใส่ปุ๋ยระยะติดผล พบว่า เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ใส่ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ส่วนการใส่ปุ๋ยระยะหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด ร้อยละ 97.22 ใส่ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างเดียว ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 2.27 ไม่มีการใส่ปุ๋ย จากการศึกษาภาคสนามและสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใส่ปุ๋ยเคมี เกษตรกรระบุว่าใส่ปุ๋ยตามแปลงของเพื่อนบ้านที่ปลูกเงาะเหมือนกัน แต่หลังจากได้เข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.33 มีการใส่ปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วยทั้ง 3 ระยะการใส่ปุ๋ย เนื่องจากเกษตรกรระบุว่าได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ และหมอดินอาสาในชุมชนให้ใส่ตามค่าวิเคราะห์ดิน และใส่ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมด้วย เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิต

การเก็บเกี่ยวและตัดแต่งผล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.89 เก็บเกี่ยวผลผลิตเอง ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 11.11 เก็บเกี่ยวผลผลิตโดยพ่อค้าคนกลาง โดยจากการศึกษาภาคสนามและสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตเอง จะใช้กรรไกรตัดใส่ตะกร้า และนำไปตัดแต่งผล โดยมีการคัดเกรดเพื่อจำหน่ายให้กับตลาดค้าส่งในท้องถิ่น จดรับซื้อใกล้สวน และส่งไปจำหน่ายที่ตลาดในกรุงเทพมหานคร สำหรับบางสวนจะมีพ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิตโดยการเหมาสวนและเก็บเกี่ยวผลผลิตเอง ทำให้ประหยัดค่าต้นทุนแรงงาน ค่าขนส่งผลผลิต และประหยัดเวลา ส่วนการตัดแต่งผล พบว่า เกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการตัดแต่งเป็นผลเดี่ยว และตัดแต่งทั้งสองวิธีการ ร้อยละ 47.22 เท่ากัน มีเกษตรกรเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 5.56 ที่รวบรวมเป็นช่อผลเงาะ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เกษตรกรระบุว่า การตัดแต่งเป็นผลเดี่ยวจะจำหน่ายราคาที่ถูกลงกว่าเป็นช่อ เนื่องจากการจัดผลเงาะเป็นช่อต้องคัดผลที่มีขนาดใหญ่และมีผลสวยงาม โดยเป็นการนำไปจำหน่ายในรูปแบบของฝาก

การรับรองมาตรฐาน พบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานการผลิตใด แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100.00 ได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานการผลิตพืชตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) โดยจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มคุณภาพผลผลิต ตามมาตรฐานการผลิตแบบ GAP ในการจัดการแปลงปลูกอย่างเป็นระบบ ตามวัตถุประสงค์โครงการ คือ เพื่อพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถต่อรองด้านราคากับพ่อค้าคนกลางได้ และเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาด โดยมีการจำหน่ายสินค้าผ่านสหกรณ์การเกษตรบ้านนาสาร จำหน่ายในตลาดโมเดิร์นเทรด ได้แก่ ท็อปส์ ซูเปอร์มาร์เก็ต และทางกลุ่มได้รวบรวมผลผลิตเกรดคุณภาพสูง ส่งขายตลาดในประเทศและส่งออกต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย

ราคาการจำหน่าย พบว่า ราคาจากการจำหน่ายผลผลิตเงาะก่อนเข้าร่วมโครงการฯ ที่เกษตรกรได้รับ มีราคาเฉลี่ย 14.08 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนราคาจำหน่ายผลผลิตเงาะหลังจากเข้าร่วมโครงการฯ ที่เกษตรกรได้รับ เพิ่มขึ้นเป็น 19.85 บาทต่อกิโลกรัม จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เกษตรกรระบุว่าราคาผลผลิตมีความผันผวนตลอดทั้งปี หากผลผลิตออกมาปริมาณมาก จะทำให้เกิดผลผลิตล้นตลาด และได้ราคาไม่สูง แต่ในช่วงเริ่มต้นที่ผลผลิตจำหน่ายได้จะเป็นช่วงที่ผลผลิตมีราคาสูงที่สุด

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน ในพื้นที่ปลูกหมู่ที่ 4 ต. เพิ่มพูนทรัพย์ อ. บ้านนาสาร จ. สุราษฎร์ธานี (Table 1) ประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ ความคิดเห็นที่มีต่อวัตถุประสงค์ของระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ และวิธีการส่งเสริมการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) โดยประเด็นหลักที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ ประเด็นด้านการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) รองลงมา คือ ประเด็นด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) และประเด็นด้านวัตถุประสงค์ของระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ มีรายละเอียดดังนี้

การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 10 ประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกประเด็นย่อย คือ ขั้นตอนการคัดเลือกแปลงต้นแบบ (ค่าเฉลี่ย 4.11) ขั้นตอนการกำหนดและดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 4.03) ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ ติดตาม และประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.97) ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่เป้าหมายและจัดทำแผนที่รายแปลง (ค่าเฉลี่ย 3.94) ขั้นตอนการจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.92) ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร และการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.89) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ค่าเฉลี่ย 3.86) ขั้นตอนการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ (ค่าเฉลี่ย 3.81) และขั้นตอนการจัดตั้งทีมงาน (ค่าเฉลี่ย 3.64) ตามลำดับ จากการสังเกตการณ์ภาคสนามและสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าโครงการมีแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน ทำให้เกษตรกรเข้าใจการทำงานตามลำดับขั้นของกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริภพ ทองศิริสุรเกตุ (2562) เรื่องปัจจัยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของโครงการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ ในเรื่องหลักเกณฑ์ของการเข้าร่วมโครงการฯ อยู่ในระดับมากที่สุด การบริหารจัดการของผู้จัดการนาแปลงใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่อยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ จิรุตม์ มงคล (2557) เรื่องความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาด้านขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่ในระดับน้อย

วิธีการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 3 ประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ประเด็นย่อย คือ การได้รับการส่งเสริมการเกษตรแบบรายกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.03) การส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 3.97) และการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย 3.67) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยต่อรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรแบบรายกลุ่มมากที่สุด อาจเนื่องจากเกษตรกรได้เข้ารับการฝึกอบรม การเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้ การศึกษาดูงาน การจัดทำแปลงเรียนรู้ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในกลุ่มแปลงใหญ่ มีเพื่อนเกษตรกรในการพึ่งพาอาศัยกันและช่วยเหลือกันให้งานประสบความสำเร็จ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม เกษตรกรระบุว่า การส่งเสริมแบบรายกลุ่มช่วยตอบสนองต่อความสนใจตามสิ่งที่เกษตรกรต้องการได้อย่างเหมาะสมที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญหา จินดาวานิชสกุล (2561) เรื่องแนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว ซึ่งพบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายกลุ่มมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.03) ในประเด็นการฝึกอบรม การจัดทำแปลงเรียนรู้ การศึกษาดูงาน และการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้

วัตถุประสงค์ของระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 7 ประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมากทุกประเด็นย่อย คือ ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและได้รับมาตรฐานปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 3.92) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.83) ช่วยเหลือเกษตรกรในการเพิ่มผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.78) สนับสนุนเกษตรกรในการจัดการการผลิตร่วมกัน และส่งเสริมให้เกษตรกรฝึกเป็นผู้จัดการฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 3.75) ช่วยเกษตรกรลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.74) สนับสนุนเกษตรกรในการจัดการด้านการตลาดร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.67) ตามลำดับ จากการสังเกตการณ์ภาคสนามและสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการ ได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพทั้งในด้านการผลิตและการตลาด ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรสุดา จบแล้ว และคณะ (2562) เรื่อง ทศนคติของเกษตรกรต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดแพร่ ซึ่งพบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยเห็นว่าเทคโนโลยีที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการช่วยให้เกษตรกร

สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่ และได้ผลผลิตข้าวที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตอย่างเพียงพอจากโครงการ เกษตรกรเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์อย่างมากต่อผู้ปลูกข้าว และเห็นว่าโครงการนี้ควรดำเนินการต่อไป

Table 1 Farmers' opinion towards the rambutan collaborative farming extension (n=36).

Item of farmers' opinion	\bar{x}	SD	Level
Objectives of collaborative farming extension project			
- Support farmers to form group	3.83	0.601	High
- Support farmers to manage their production together	3.75	0.595	High
- Support farmers to manage their marketing together	3.67	0.882	High
- Help farmers to reduce production costs	3.74	0.682	High
- Help farmers to increase their productivity	3.78	0.629	High
- Encourage farmers to produce good quality and safety standard product	3.92	0.595	High
- Encourage farmers to practice as farm managers	3.75	0.722	High
Average	3.78	0.672	High
Operation method of collaborative farming extension project			
Perception and participation in preparation process for			
- Establishment of working group	3.64	0.630	High
- Creating awareness on the project	3.81	0.569	High
- Establishment of farmer group	3.89	0.657	High
- Target area decision and plot mapping	3.94	0.664	High
- Farmer information preparation	3.92	0.682	High
- Selection of demonstration plot	4.11	0.614	High
- Integrated learning activities	3.86	0.585	High
- Knowledge and technology transfer for farmer development	3.89	0.657	High
- Creating action plan	4.03	0.552	High
- Public relations monitoring and evaluation	3.97	0.687	High
Average	3.91	6.297	High
Agricultural extension method			
- Individual methods	3.67	0.745	High
- Group methods	4.03	0.687	High
- Mass methods	3.97	0.600	High
Average	3.89	0.677	High

สภาพปัญหาในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน

สำหรับสภาพปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดจากการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน โดยเกษตรกรมีการระบุมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50.00 ขึ้นไป พบจำนวน 4 ปัญหา คือ ปัญหาการเข้าทำลายของแมลงศัตรูพืช ร้อยละ 83.33 โดยแมลงศัตรูพืชที่เกษตรกรพบมาก ได้แก่ หนอนคืบกินใบ เพลี้ยไฟ เพลี้ยแป้ง หนอนเงาะขี้มูล เป็นต้น ทำให้เกษตรกรต้องหมั่นดูแลอย่างใกล้ชิด ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ร้อยละ 66.67 โดยแรงงานจ้างส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานต่างถิ่น ปัญหาการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร ร้อยละ 55.56 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี อาจไม่มีความรู้ในด้านการสื่อสารสมัยใหม่ที่รวดเร็ว โดยเกษตรกรระบุว่ามีความต้องการได้รับการฝึกอบรมในการใช้อินเทอร์เน็ต

เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรได้อย่างรวดเร็ว และนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และปัญหาการขาดการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริม ร้อยละ 50.00 ตามลำดับ โดยเกษตรกรระบุเหตุผลว่าต้องการให้มีการเพิ่มมูลค่าเงาะจากการนำผลเงาะที่ไม่ได้ขนาด เช่น ผลเล็ก มาทำการแปรรูปให้เกิดสินค้าใหม่ ๆ และยังสามารถช่วยแก้ไขปัญหาค่าผลผลิตเงาะล้นตลาด และปัญหาค่าผลผลิตเงาะมีอายุการเก็บรักษาสั้น

สรุปผลการศึกษา

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่: กรณีศึกษาแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกเงาะที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 36 ราย โดยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 55.22 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.47 คน ด้านการผลิตและการตลาดเงาะของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการพัฒนาการผลิตเงาะ ประกอบด้วย การปรับปรุงบำรุงดิน การให้น้ำและการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและตัดแต่งผล และด้านการตลาด ประกอบด้วย การรับรองมาตรฐาน และราคาการจำหน่าย ในด้านความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียนในพื้นที่ศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) โดยประเด็นหลักที่เกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุด คือ ประเด็นด้านการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.91) รองลงมา คือ ประเด็นด้านวิธีการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) และประเด็นด้านวัตถุประสงค์ของระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าภาพรวมเกษตรกรมีความคิดเห็นไปในทางที่ดีต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่โดยเกษตรกรเห็นด้วยมากในทุกประเด็นย่อย ดังนั้นในการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีกระบวนการในการสร้างการรับรู้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลที่จำเป็นอย่างละเอียด ทำให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจและต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้โครงการสามารถบรรลุตามเป้าหมายของความสำเร็จและได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร

สำหรับสภาพปัญหาที่เกษตรกรพบมากที่สุดจากการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่เงาะโรงเรียน เกษตรกรมากกว่าครึ่งระบุว่า พบจำนวน 4 ปัญหา คือ ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร และปัญหาการขาดการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริม ตามลำดับ ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรจัดกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกษตรกรพบ เช่น การส่งเสริมความรู้ในการจัดการศัตรูพืชอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกษตรกรใช้สารเคมีมากเกินไป หรือการให้ความรู้ในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาช่องทางทางการตลาดให้กับการประกอบอาชีพได้ และการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาทำการเพิ่มมูลค่า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นของเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และควรศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ ธิระพงษ์. 2560. นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2560*. น.49-64. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2560. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). <https://www.opsmoac.go.th/strategic-files-401191791792> (8 มกราคม 2562).
- จิรวุฒ มงคล. 2557. *ความต้องการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. 2561. ชุมชนพัฒนาไม่ผลเพิ่มพูนทรัพย์ วิสาหกิจต้นแบบเงาะแปลงใหญ่ อ. บ้านนาสาร. https://www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_57501 (6 พฤศจิกายน 2561).
- บุญชม ศรีสะอาด. 2553. *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- บุหงา จินดาวานิชสกุล. 2561. แนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ในการผลิตลำไยนอกฤดู จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
หลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พงศ์ศิริภพ ทองดีวิสูตรฤกษ์. 2562. ปัจจัยการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี 8(1):107-119.
- ภัทรสุดา จบแล้ว, จุจ ศิริสถิตย์ลักษณ์, จุฑาทิพย์ เฉลิมผล และชนากานต์ เทโบลต์ พรมอุทัย. 2562. ทักษะคิดของเกษตรกรต่อโครงการระบบส่งเสริม
การเกษตรแบบแปลงใหญ่ในจังหวัดแพร่. *แก่นเกษตร* 47(ฉบับพิเศษ 1): 447-452.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตร. 2560. เกษตรแปลงใหญ่ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ. *แม่โจ้โพลล์* 17: 1-4.
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. 2558. จ. สุราษฎร์ธานี คัดเลือกพื้นที่ 5 แปลง เข้าสู่ระบบการส่งเสริม
การเกษตรแปลงใหญ่ ตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
https://edu.prd.go.th/suratthani/ewt_news.php?nid=2074&nid=2074 (6 พฤศจิกายน 2561).
- สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา. 2559. ถอดบทเรียนการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กรณี: แปลงใหญ่ต้นแบบ (ทุเรียน) อำเภอธารโต
จังหวัดยะลา. <http://www.agriman.doae.go.th/large%20plot%2059/tt/5.5.pdf> (6 พฤศจิกายน 2561).
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. 2562. ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปี 2561.
<https://www.opsmoac.go.th/suratthani-dwl-files-411591791865> (6 พฤศจิกายน 2561).
- สำนักงานสถิติจังหวัดสุราษฎร์ธานี. 2561. รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [http://osthailand.nic.go.th/
masterplan_area/userfiles/file%20Download/Report%20Analysis%20Province/รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
pdf](http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file%20Download/Report%20Analysis%20Province/รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี.pdf) (8 พฤศจิกายน 2561).
- หนังสือพิมพ์อพท.นิวส์. 2563. เกษตรแปลงใหญ่ หนทางแก้ปัญหการเกษตรไทย. <http://www.opt-news.com/news/12339> (2 พฤษภาคม 2564).
- อาจารย์ ถาวรมาศ. 2559. ภาคการเกษตรของไทย. กรุงเทพฯธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639080>
(8 พฤศจิกายน 2561).
- เอมอร อังสุรัตน์. 2556. *การวิจัยเชิงบูรณาการในงานส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วันรับบทความ (Received date) : 14 ม.ค. 64

วันแก้ไขบทความ (Revised date) : 7 พ.ค. 64

วันตอบรับบทความ (Accepted date) : 8 ธ.ค. 64